

EU-Chili Overeenkomst

Economische analyse – september 2023

Executive Summary

Op 9 december 2022 concludeerden de Europese Unie (EU) en Chili de onderhandelingen over een geavanceerde kaderovereenkomst van de nieuwe generatie die hun bilaterale betrekkingen zal versterken en verdiepen en de bestaande associatieovereenkomst zal vervangen. De gemoderniseerde overeenkomst omvat twee parallelle rechtsinstrumenten: enerzijds de geavanceerde kaderovereenkomst, bestaande uit het politieke en samenwerkingsgedeelte en het handels- en investeringsgedeelte (met inbegrip van de bepalingen inzake investeringsbescherming), en anderzijds een interim-vrijhandelsovereenkomst die alleen betrekking heeft op die delen van het handels- en investeringsgedeelte van de geavanceerde kaderovereenkomst die onder de exclusieve bevoegdheid van de EU vallen. De interim-vrijhandelsovereenkomst loopt af wanneer de geavanceerde kaderovereenkomst in werking treedt. Deze vrijhandelsovereenkomst schaft de meeste resterende douanerechten op goederen af, bevordert de handel in diensten, biedt bedrijven betere toegang tot elkaars markten voor overheidsopdrachten, maakt het voor kleine bedrijven gemakkelijker om zaken te doen en bevat een nieuw hoofdstuk over handel en duurzame ontwikkeling. De Raad zal worden gevraagd om in het najaar van 2023 een besluit te nemen over de conclusie van deze twee rechtsinstrumenten.

Met dit rapport, dat gebaseerd is op officiële statistieken, wil de FOD Economie de lezer een **overzicht geven van de bestaande economische relaties tussen België en Chili**. Tegelijk is het de bedoeling om **op sectoraal niveau een overzicht te bieden van de uitdagingen** die het vrijhandelsakkoord met zich mee zal brengen en de kansen die het zal bieden. Het rapport bevat ook een kort overzicht van de bepalingen inzake investeringsbescherming, waarbij de traditionele Belgische gevoeligheden op dit vlak worden belicht.

Met een veel grotere **bevolking** dan België en een lager BBP is het **BBP per hoofd van de bevolking** in Chili bijna een derde van dat in België. De **dienstensector** is, net als in België, de dominante sector van de Chileense economie. De dienstensector is in Chili wel iets minder dominant dan in België, in tegenstelling tot de industrie. De industrie heeft zelfs een groter aandeel in het Chileense BBP dan in het Belgische. Er moet ook worden opgemerkt dat de **landbouw in Chili een groter deel van het BBP** vertegenwoordigt dan in België, en ook arbeidsintensiever is.

In 2018 bedroeg **het aandeel van de Belgische toegevoegde waarde** in de totale Chileense finale vraag 0,037% (TiVA-gegevens van de OESO), waarvan 0,032% werd gegenereerd door de Chileense binnenlandse vraag en 0,005% door de Chileense export naar de rest van de wereld. De Belgische toegevoegde waarde in de totale finale vraag bedroeg 0,013% voor de industrie (in het bijzonder de chemische industrie en de voedings-, drank- en tabaksindustrie) en 0,023%¹ voor de dienstensector. Op sectoraal niveau, in termen van gecreëerde toegevoegde waarde, kwam de Chileense finale vraag vooral ten goede aan andere commerciële diensten en handel (elk goed voor 0,007% van de Belgische toegevoegde waarde), alsook aan vervoer (0,004% van de Belgische toegevoegde waarde).

Chili beschikt over aanzienlijke voorraden van zogenaamde **kritieke en strategische industriële grondstoffen** in de context van de "Critical Raw Materials Act" (koper, lithium, boor, fosfaat, enz.). Het specifieke hoofdstuk over grondstoffen en energie in de overeenkomst beschrijft de bereidheid van de partners om "dialoog en samenwerking te bevorderen" en legt handelspraktijken vast ten gunste van Europese marktdeelnemers, in het bijzonder disciplines die barrières, tarifiering en marktorganisatie regelen, evenals bepalingen die gericht zijn op het waarborgen van milieuduurzaamheid op het gebied van energie en grondstoffen. Naast deze kaderovereenkomst ondertekende de EU in juli 2023 een memorandum van overeenstemming met Chili over de totstandbrenging van een partnerschap tussen de EU en Chili inzake duurzame waardeketens voor grondstoffen.

De Belgische export van goederen naar Chili bedroeg in de periode 2018-2022 jaarlijks gemiddeld bijna 429,8 miljoen euro (0,14% van de totale Belgische export van goederen), waarmee Chili op de **56e plaats** staat in de rangschikking van Belgische handelspartners op het vlak van export. De **invoer van België uit Chili** bedroeg in dezelfde periode jaarlijks gemiddeld 323,3 miljoen euro (0,10% van de Belgische goedereninvoer), waarmee **Chili op de 53e plaats** staat in de rangschikking van Belgische handelspartners op het vlak van invoer. Voor Chili staat België op de **21e plaats** in de Chileense rangschikking van afzetmarkten voor goederenexport en op de **27e plaats** in de rangschikking van importpartners.

¹ Net als bij de andere landen die in de analyse zijn opgenomen, heeft het surplus betrekking op de landbouw.

De **belangrijkste exportproducten van België naar Chili** zijn farmaceutische producten (HS30), machines en mechanische toestellen (HS84) en groente- en fruitbereidingen (HS20). De enige potentiële belangrijke afzetmarkt in Chili blijkt **vogelhuiden en andere delen van vogels** (HS 0505) te zijn. De Belgische uitvoer van deze producten naar Chili vertegenwoordigt 24,7% van de totale Belgische uitvoer van deze producten, maar met een relatief lage waarde.

De **belangrijkste producten die België uit Chili** importeerde zijn anorganische chemicaliën (HS28), koper en koperproducten (HS74) en eetbaar fruit (HS08). Chili is ook een belangrijke leverancier voor de Belgische invoer van verschillende producten, waaronder **fluor, chloor, broom en jodium** (GS 2801), waarvan België 86,6% invoerde uit Chili tijdens de analyseperiode.

Aangezien het hier gaat om nieuwe onderhandelingen over een bestaande overeenkomst tussen de EU en Chili, zijn **de meeste industrieproducten reeds onderworpen aan een volledige liberalisering van de douanerechten**. Bijgevolg heeft het Chileense tariefaanbod alleen betrekking op landbouw- en voedingsproducten, terwijl het tariefaanbod van de EU ook enkele aanvullende producten omvat, zoals ruwe tabak (HS2401) en verschillende chemische producten.

Wat de belangrijkste invoer van **landbouwproducten** uit Chili naar België betreft, zal geen van deze producten gevolgen ondervinden van het nieuwe handelsakkoord. Er is dus geen extra directe bedreiging voor de Belgische landbouwsector. Wat de indirecte bedreigingen betreft (concurrentie van Chileense landbouwproducten die via andere EU-landen op de Belgische markt komen), maakt de nieuwe overeenkomst **een einde aan de automatische jaarlijkse verhoging van de tariefcontingenten voor vlees** (rundvlees, gevogelte, varkensvlees en lamsvlees) en voorziet ze in een verhoging van de tariefvrije contingenten voor bepaalde gevoelige landbouwproducten, zoals rundvlees, varkensvlees en gevogelte. Enerzijds blijft de verhoging van de contingenten echter zeer gering in verhouding tot de Europese productie, en ook het aandeel van Chili in de extracommunautaire invoer zou verhoudingsgewijs te verwaarlozen moeten blijven. Anderzijds worden de huidige contingenten zelden opgevuld. We verwachten daarom dat de **impact van het nieuwe akkoord** nihil of **zeer beperkt** zal zijn voor de Belgische landbouwproductie. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat de opeenstapeling van verschillende handelsakkoorden een cumulatief effect kan hebben op de Belgische landbouwsector. Wat de **opportuniteiten** betreft, merken we op dat voor **de vier belangrijkste Belgische landbouwexporten naar Chili (tarwegluten, suikermaïs, bonen en varkensvlees) de invoerrechten aan Chileense zijde ongewijzigd blijven**.

De top tien van producten van de voedingsindustrie (in waarde) die door België uit Chili worden ingevoerd, vertegenwoordigen een jaarlijks gemiddelde van 18,9 miljoen euro, of 90,1% van de producten van de voedingsindustrie die door België uit Chili worden ingevoerd in de periode 2018-2022. Van deze top tien producten betreffen er zes **druivenwijnen** (HS2204), twee **jam** (HS 2007) en twee **schaal- en weekdieren** (HS1605). Negen van deze tien producten zijn echter al vrijgesteld van rechten als gevolg van de handelsovereenkomst die in 2002 werd ondertekend. De belangrijkste producten van de voedingsindustrie (in waarde) die België uit Chili invoert, zullen dus **geen bijkomend voordeel** genieten zodra het nieuwe handelsakkoord met de EU in werking treedt. Bovendien hebben de belangrijkste voedingsmiddelen die België uit Chili importeert en waarvoor het nieuwe handelsakkoord gevolgen heeft, momenteel een bijzonder laag importvolume.

Zijn er Chileense producten die vanuit België geïmporteerd worden waarvoor we als land (**strategisch afhankelijk**) zijn? Deze vraag werd beantwoord in dit rapport aan de hand van een tweetrapsmethodologie, die zowel kwantitatief als kwalitatief is van aard. We maakten met behulp van de BACI-dataset een finale lijst op van 23 afhankelijke producten waarvan zo'n 11 strategisch afhankelijke producten. Gedurende de onderzochte periode 2017-2019 zien we dat vooral producten die onder de HS-productgroep 'chemicaliën' vallen, naar voren komen als de grootste (in aantal) groep (strategisch) afhankelijke producten, gevolgd door 'divers' en 'hout'. Binnen de productgroep chemicaliën is het overgrote merendeel van strategische aard. Indien ook de invoerwaarde in rekening wordt gebracht kunnen we overigens concluderen dat, behalve voor de groep chemicaliën, veel voorkomende productcategorieën niet perse de hoogste invoerwaardes vertonen.

De **11 strategisch afhankelijke producten** die België invoert uit Chili worden **niet positief geïmpacteerd door het gemoderniseerde vrijhandelsakkoord (de huidige tarieven staan al op 0%)**. De strategisch afhankelijke producten waarvan Chili de voornaamste leverancier is voor België verdienen extra aandacht, zeker met betrekking tot secundaire of indirecte handelseffecten die het vrijhandelsakkoord kan bewerkstelligen.

Eveneens werd een onderzoek uitgevoerd dat zowel de handelsstromen als de afbouwregimes opgenomen in het vrijhandelsakkoord combineerde. Dit werd gedaan met het oog op het identificeren van productgroepen waarvoor **België een comparatief voordeel heeft**, in andere woorden productgroepen met uitvoerpotentieel voor België. Er werden in totaal 31 productengroepen geïdentificeerd, waar vervolgens een tariefanalyse op werd toegepast. Na de tariefanalyse bleven er nog 7 productgroepen over waarvoor het nieuwe vrijhandelsakkoord Belgische uitvoer naar Chili kan accommoderen. Deze bestaan uit **eetbare mengelingen, melkproducten, glucose en suikerproducten, bloem en vetten**.

België importeert momenteel geen non-food industrieproducten uit Chili. De producten die door een tariefwijziging worden getroffen, kunnen dus profiteren van de nieuwe handelsovereenkomst. Voor sommige producten worden de douanerechten volledig afgeschaft, voor andere producten worden de douanerechten niet volledig afgeschaft, maar geldt een "**Tariff Rate Quota (TRQ)**", wat betekent dat er geen douanetarief van toepassing is zolang de vastgestelde quota niet worden overschreden.

Het akkoord bevat een **sectie over de handel in diensten** en de **liberalisering van investeringen**. Dankzij de bepalingen in dit deel zullen bedrijven in de tertiaire sector, een sleutelsector van de Belgische economie, evenals bedrijven in andere sectoren in termen van liberalisering van investeringen, profiteren van de **transparantie en voorspelbaarheid van het regelgevend kader** dat Chili toepast in termen van markttoegang en behandelingsvoorwaarden. Dit zal de **handel in diensten met Chili vergemakkelijken**. Voor de meeste diensten waarvoor België een **offensief belang** heeft vastgesteld, heeft Chili zich **ertoe verbonden** zijn markt open te stellen, of althans gedeeltelijk open te stellen. Over het algemeen is Chili in dit akkoord verbintenissen aangegaan die verder gaan dan de verbintenissen die het tegenover andere partners (zoals de CPTPP-partners) is aangegaan. De **defensieve belangen** van België worden **beschermd** in overeenstemming met de traditionele aanpak van de EU.

De resultaten van een simulatie van de **tariefverlaging** die in deze modernisering van de overeenkomst is opgenomen, geven aan dat voor Belgische **invoer de totale Europese invoerrechten op de invoer uit Chili** 7 jaar na de ondertekening van de overeenkomst **bijna volledig zullen dalen** (van gemiddeld 1,2 miljoen euro per jaar tot 0 euro). De invoerrechten op de Belgische export naar Chili zullen 7 jaar na de inwerkingtreding van het akkoord ook bijna volledig dalen (van gemiddeld € 0,49 miljoen per jaar tot ongeveer € 1.600).

De **niet-tarifaire handelsbelemmeringen** waarbij Belgische belangen werden vastgesteld, omvatten technische, sanitaire en fytosanitaire maatregelen, maatregelen om intellectuele eigendomsrechten af te dwingen en praktijken in verband met overheidsopdrachten. Voedingsmiddelen, farmaceutische en agrochemische producten behoren tot de getroffen producten. De bepalingen van de gemoderniseerde handelsovereenkomst zouden in sommige gevallen een oplossing kunnen bieden. De resterende problemen kunnen worden onderzocht door de verschillende comités die in het kader van de overeenkomst zijn opgericht.

De **oorsprongsregels** in de gemoderniseerde handels- en samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Chili volgen de **standaardbepalingen** die de EU in haar onlangs gesloten overeenkomsten heeft vastgesteld. Vermeldenswaardig is de opname van volledige cumulatie, gezien de geografische afstand en de "beperkte" handelsstromen tussen de twee partijen. De nieuwe overeenkomst gebruikt zowel het **REX-principe** (geregistreerde exporteurs) als het principe "kennis van oorsprong bij de importeur" voor de oorsprongsverklaring. De clausule over de teruggave van douanerechten op materialen die niet van oorsprong zijn, is niet opgenomen in deze overeenkomst. Wat de oorsprongsregels betreft, **voldoet deze overeenkomst dus grotendeels aan de verwachtingen van de EU en haar lidstaten**.

Wat **duurzame ontwikkeling** betreft, maakt deze overeenkomst deel uit van de **nieuwe aanpak van de EU** om internationale handel te gebruiken op een manier die meer verenigbaar is met duurzame ontwikkeling. In eerste instantie ligt de nadruk op samenwerking en wederzijdse bijstand op het gebied van duurzaamheid, zowel op sociaal als op milieugebied. Aangezien de afdwingbaarheid van de bepalingen over sociale en milieunormen in de overeenkomst nog niet is gegarandeerd, is een gezamenlijke verklaring aan de overeenkomst gehecht, waarin beide partijen zich ertoe verbinden om zodra de handelsovereenkomst in werking treedt een **evaluatieproces** te starten van de aspecten van de **overeenkomst** die betrekking hebben op **handel** en duurzame ontwikkeling (TSD). Tijdens deze toetsing zal de EU zich laten leiden door haar nieuwe beleid inzake TSD en moet zij met name de **mogelijkheid voorstellen om als laatste redmiddel handelssancties op te leggen**, in geval van niet-nakoming van verplichtingen die de Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering aanzienlijk

ondermijnen of in geval van ernstige schendingen van de fundamentele beginselen en rechten op het werk van de IAO. De analyse onderzoekt de kaders en wetgeving die verschillende aspecten van duurzaamheid regelen.

Hoewel de gevolgen van de overeenkomst over het algemeen beperkt blijven, zou de groei van de mijnbouwsector kunnen leiden tot de productie van meer afval, evenals tot een **negatieve impact** op de rechten van inheemse bevolkingsgroepen en op "zones of sacrifice". Bovendien zullen verdere **inspanningen** nodig zijn om de **Chileense uitstoot van broeikasgassen te verminderen** om ervoor te zorgen dat de handelsovereenkomst de verbintenissen van de Overeenkomst van Parijs niet ondermijnt.
